

PASTEL TEXNIKASINING TASVIRIY SAN'ATDAGI BADIY XUSUSIYATLARI

Turabekova Marjona Usubali qizi

*Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va dizayn instituti
Dastgoh va kitob grafikasi mutaxassisligi 2-kurs magistranti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Ushbu maqolada pastel texnikasining tasviriy san'atdagi o'rni, uning badiiy-ifodaviy imkoniyatlari hamda rang va faktura yaratishdagi ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, pastel texnikasining tarixiy rivojlanishi, zamonaviy san'atdagi qo'llanilishi va rassom ijodidagi o'ziga xos jihatlari yoritib berilgan.*

Kalit so'zlar: *pastel, tasviriy san'at, rangtasvir, faktura, kompozitsiya, badiiy ifoda, texnika.*

ARTISTIC FEATURES OF PASTEL TECHNIQUE IN VISUAL ART

Turabekova Marjona Usubali qizi

*Kamoliddin Behzod National Institute of Art and Design
2nd-year Master's student, Easel and Book Graphics specialization*

Anotation: *This article analyzes the role of pastel technique in visual arts, its artistic and expressive possibilities, as well as its significance in creating color and texture. In addition, the historical development of pastel technique, its application in contemporary art, and its distinctive features in artists' creative practice are discussed.*

Keywords: *pastel, visual arts, painting, texture, composition, artistic expression, technique.*

Tasviriy san'at insonning estetik dunyoqarashi va badiiy tafakkurini aks ettiruvchi muhim san'at turlaridan biridir. Rangtasvir san'atida qo'llaniladigan texnikalar orasida pastel texnikasi o'zining nafisligi, ranglarning yumshoq o'tishi va emotsional ta'sirchanligi bilan ajralib turadi. Pastel texnikasi rassomlik san'atida eng jonli, tezkor va ifodali vositalardan biri hisoblanadi.

U to'g'ridan-to'g'ri pigmentlarni qo'llash imkonini beradi, quritish vaqti talab qilmaydi va ranglarning yorqinligi, yumshoqligi hamda chuqurligini saqlab qoladi. Ko'plab rassomlar uchun pastel nafaqat oddiy chizma, balki haqiqiy rangtasvirga aylanadi.

Ushbu maqolada pastelning tarixi, turlari, materiallari, asosiy usullari va mashhur ustalarning tajribasi haqida so'z yuritamiz. Maqola rassom sifatida sizning asarlaringizda bu texnikani muvaffaqiyatli qo'llashingizga yordam beradi.

Pastel texnikasi yordamida yaratilgan asarlarda rang va yorug'likning tabiiy uyg'unligi kuchli seziladi. Shu sababli ushbu texnika ko'plab rassomlar ijodida muhim o'rin egallaydi. Pastel texnikasi qadimiy san'at usullaridan biri bo'lib, XVI asrdan

boshlab keng rivojlana boshlagan. Ayniqsa, Yevropa san'atida portret va manzara janrlarida pastel keng qo'llanilgan. Zamonaviy tasviriy san'atda ham pastel texnikasi o'z ahamiyatini yo'qotmagan bo'lib, rassomlarning ijodiy izlanishlarida samarali vosita sifatida qo'llanib kelinmoqda.

Shuningdek, pastel texnikasi XVI asrda Italiya Uyg'onish davrida paydo bo'lgan. Leonardo da Vinchi va boshqa ustalar rangli bo'rlar yordamida chizmalarni boyitganlar. Bu davrda pastel asosan tayyorgarlik bosqichida – eskiz va o'rganish uchun ishlatilgan. XVIII asrda esa pastelning “oltin davri” boshlandi. Venetsiyalik rassom Rosalba Carriera portretlarida pastelni asosiy vosita sifatida qo'llab, Yevropada shuhrat qozongan. Fransiyada Maurice Quentin de La Tour, Jean-Étienne Liotard kabi ustalar uni portret san'atining asosiy vositasiga aylantirdilar.

Impressionist rassomlardan biri bo'lgan Edgar Degas (1834-1926)

XIX asrda impressionistlar pastelni yangicha kashf etdilar. Edgar Degas 700 dan ortiq pastel asar yaratgan bo'lib, ularni suv bilan namlab, cho'tka bilan ishlab, moybo'yoq effektiga erishgan. Mary Cassatt, Pierre-Auguste Renoir, Odilon

Redon va boshqalar yorqin ranglar va harakatni ifodalash uchun pastelning tezkorligidan foydalanganlar. Zamonaviy davrda pastel abstrakt va ekspressiv asarlarda ham keng qo'llanilmoqda. O'zbekiston rassomlik maktabida bu texnika nisbatan yangi bo'lsa-da, ko'plab zamonaviy rassomlar uni milliy motivlar va tabiat tasvirlarida muvaffaqiyatli ishlatmoqdalar. Pastel texnikasi maxsus pigment va bog'lovchi moddalar asosida tayyorlangan yumshoq yoki qattiq pastel qalamchalari yordamida bajariladi. Ushbu texnikaning asosiy afzalligi ranglarning tabiiyligi va yorqinligidadir. Pastelda ranglar o'zining sof holatini saqlab qoladi, bu esa asarda yorqin estetik ta'sir hosil qiladi.

Mary Cassatt (1844-1926) amerikalik impressionist rassom

Pastel texnikasining muhim badiiy xususiyatlaridan biri — ranglarning mayin o'tishidir. Moybo'yoq yoki akvarel texnikalaridan farqli ravishda pastelda ranglar bir-biri bilan oson uyg'unlashadi. Natijada rassom yumshoq atmosfera va nozik emotsional holatlarni tasvirlash imkoniyatiga ega bo'ladi. Ayniqsa, portret janrida inson ruhiyati va kayfiyatini ifodalashda pastel texnikasi samarali vosita hisoblanadi.

Mazkur texnikada faktura yaratish ham alohida ahamiyatga ega. Rassom qog'oz yuzasida pastel qatlamlarini turlicha surtish orqali turli tekstura va hajm hosil qiladi. Bu esa tasvirning jonli va tabiiy ko'rinishiga xizmat qiladi. Pastel texnikasida yorug' va soya

munosabatlari ham o'ziga xos tarzda aks etadi. Ranglarning mayin tarqalishi yorug'lik effektlarini kuchaytiradi hamda kompozitsiyaning estetik qiymatini oshiradi. Pastel texnikasi tasviriy san'atning turli janrlarida qo'llaniladi. Xususan, portret, manzara va naturmort janrlarida ushbu texnika keng tarqalgan. Portretlarda inson yuz ifodalarining nozik jihatlari, manzaralarda esa tabiatning atmosferik holati ta'sirchan ifodalanadi. Naturmort asarlarida esa buyumlarning rang uyg'unligi va fakturasi yorqin namoyon bo'ladi.

Bugungi kunda zamonaviy rassomlar pastel texnikasini an'anaviy usullar bilan bir qatorda yangi eksperimental yo'nalishlarda ham qo'llamoqdalar. Turli materiallar va aralash texnikalardan foydalanish orqali pastel san'atining imkoniyatlari yanada kengaymoqda. Bu esa pastel texnikasining zamonaviy san'atdagi ahamiyatini oshirmoqda.

Xulosa qilib aytganda, pastel texnikasi tasviriy san'atda muhim o'rin tutuvchi badiiy usullardan biridir. Uning asosiy xususiyatlari ranglarning mayinligi, fakturaviy boyligi va emotsional ta'sirchanligida namoyon bo'ladi. Pastel texnikasi rassomga badiiy obrazni tabiiy va estetik jihatdan mukammal ifodalash imkonini beradi.

Zamonaviy tasviriy san'atda ushbu texnikaning qo'llanish doirasi kengayib borayotgani uning san'atdagi ahamiyati yuqori ekanligini ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Boymetov B. Tasviriy san'at asoslari. — Toshkent, 2019.
2. Abdirasilov S. Rangtasvir texnikasi va texnologiyasi. — Toshkent, 2017.
3. G'ulomov N. Tasviriy san'at nazariyasi. — Toshkent, 2020.
4. Ralph Mayer. The Artist's Handbook of Materials and Techniques. — New York, 2018.
5. Bernard Chaet. The Art of Drawing. — London, 2015.